



Møte med lidelse – i lys av Jobs bok



Thor Fremmegård, bibelskolelærer, utdannet fra Fjellhaug Misjonsskole (77-81)
Sjelesorgfag fra Diakonova, Oslo og religionsfag fra Universitetet i Tromsø.
Ansatt i NLM fra 1981, ansatt på Fjellheim Bibelskole,
Tromsø fra 1989. (rektor 2003 – 2016).
Mail: HYPERLINK "mailto:tf@fhbs.no"tf@fhbs.no

Resymé

Artikkelen stiller spørsmålene: Hva er årsaken til lidelse i verden? - og Hva er Gud og Satan sin rolle i lidelsen? Årsakene er syndefallet i himmelen med Satan og i Edens hage med Adam og Eva. Utifra Jobs eksempel blir en direkte sammenheng mellom konkret synd og Jobs lidelse avvist. Job tok sykdom, fattigdom og død fra Guds hånd uten å holde Gud ansvarlig for ulykkene. Jobs tre venner øker Jobs krise, men Elihu gir god sjelesorg. Det er Guds egen sjelesorg som gir Job den endelige hjelp.

Keywords

Lidelse – Bitterhet – God/dårlig sjelesorg – Guds allmakt – Se Gud



Artikkelens hovedformål

Artikkelen tar sikte på å løfte frem en del spenninger og troskamper i Jobs bok som vi møter hos den lidende Job. Målet er å gi noe hjelp til den som opplever lidelse og til den som vil prøve å gi hjelp til den som lider.

Et grunnleggende spørsmål jeg ønsker å gi noe svar på er: Hva er årsaken, eller de ulike årsaker til lidelsen i verden og i det enkelte menneske sitt liv? Videre: Hva er Gud og Satan sin konkrete rolle i møte med alt som skjer?

Ut fra Jobs bok kan vi også spørre: Kan et menneske ved troen på Gud møte lidelsen på en annen måte enn en ikke-troende? Hva er Job sitt håp midt i det svarteste mørke?

Jobs bok skildrer videre sinne, frustrasjon, anklage, bitterhet mot Gud. Et viktig spørsmål er da: Er det galt å være sint på Gud eller er det en naturlig del av en kristen sin vandring med Gud når en har det vondt?

Jobs bok er ei viktig bok om kristen sjelesorg, spesielt i møte med lidelse. Hva slags sjelesorg møter Job? Hva er sunn og god sjelesorg i møte med den som lider og hva er usunn sjelesorg? Hvordan blir videre fruktene av den dårlige sjelesorgen?

Jobs venner mener at både Job og hans barn har egen skyld i lidelse og død som rammer dem. Hva bør vi tenke om eget ansvar og skyld for det som skjer i våre liv?

Ut fra Jobs bok må vi også spørre. Kan vi søke å finne en Guds hensikt/ mål med en kristen sin lidelse? Eller finnes det ikke svar?

Resyme av innholdet i Jobs bok.

Jobs bok forteller (kap 1) om en svært rik mann Job og hans familie som lever i landområdene øst for gamle Israel. Job skildres som en særlig gudfryktig mann. Han er også en høyt respektert mann i sitt nærområde (kap 29-31). Han opptrer som både dommer, rådgiver, og diakon i møte med sine medmennesker. Han har også en særlig omsorg for sine barn, at de ikke må fornekte sin Gud.

Boken skildrer (kap 1 og 2) en samtale fremfor Guds trone mellom Gud og Satan før ulykken rammer Job og hans familie. Det ser ut til at Satan ønsker å så tvil om Job sin tillit til Gud. Ulykke, sykdom og død vil trolig få han til å fornekte. Gud lar «Satan få sin vilje», men setter tydelige grenser for hva som kan skje. Ulykken kommer så i ulike faser med tap av rikdom, barn som dør og smertefull sykdom som rammer Job selv. Job tar alt dette fra Gud sin hånd og vil slett ikke fornekte sin Gud. Motsatt reaksjon møter vi hos Jobs kone. Hun mener at nå må Gud forkastes.

Tre gode venner kommer til Job i 7 dager og 7 natter for å vise medfølelse i hans lidelse (kap 2). Etter hvert skifter innstillingen hos Job (kap 3). Han kommer inn i et voldsomt mørke og forbanner den dagen han ble født. Han ser ut til å være både i et psykisk og åndelig mørke i tillegg til sin fysiske lidelse.

De tre vennene forsøker videre å veilede Job gjennom 8 taler (kap 4-28 med etterfølgende svar fra Job). Tilsynelatende sier de mye fornuftig. De mener tydelig å «hjelp Gud» med rettledning når de synes Job bruker sterke og ukloke ord både om Gud og sin livssituasjon. I det siste kapitlet i Jobs bok (kap 42) felles det likevel en dom over de tre vennene, at de har talt urett om Gud.

Job kjenner seg urettferdig behandlet av sine tre venner (Se motsvarene etter de 8 talene i kap 4-28). Han kjenner seg også urettferdig behandlet av Gud. Han uttrykker både sin frustrasjon om Gud, men også til Gud med sterke anklagende og bitre ord. Han kjenner etter hvert også behov for å



rettferdiggjøre seg (kap 13). Midt i noen av de mørkeste kapitlene i lidelsen, øyner han likevel håp (kap 16 og 19). Her finner vi noen av de sterkeste vitnesbyrd fra Jobs munn om en forbeder hos Gud og en levende gjenløser.

Etter en skildring fra Job om sitt liv før lidelsen (kap 29-31), møter vi en 4. venn og sjelesørger, Elihu (kap 32-37). Det ser ut til at Elihu er en klokere sjelesørger (han får ingen dom av Gud), som møter Job som en «likemann». Han våger både å konfrontere Job med sin egenrettferdighet, og han forkynner nåde for synd og Guds allmakt til trøst.

Det kan se ut som om Elihu er med å forberede Job på hans direkte møte med Gud. I kap 38-41 åpenbarer Gud seg for Job. Han gir svar inn i lidelsen. Når vi leser, kan vi likevel undre oss over manglende «logiske» svar. Job møter Gud både i sin allmakt og i sin omsorg, over det totale universet og ned til de minste deler av natur og dyreliv.

I det siste kapittel 42 leser vi at Job har fått se Gud (på en dypere måte), og at han angrer på sin bitterhet, egenrettferdighet og sin uforstand. Nå får han midt i sin lidelse bli til hjelp for sine «dårlige» venner, som er kommet under Guds dom. Det siste kapitlet skildrer også gjenopprettelse i hans familie. Han får sin helse tilbake, sin rikdom i dobbelt mål, og på nytt en stor, ny familie. Hans nye døtre skildres med en sterk beskrivelse av Guds nåde og godhet.

Hva er årsaken, eller de ulike årsaker til lidelse i verden og i det enkelte menneske sitt liv? Og hva er Gud og Satan sin konkrete rolle i møte med alt som skjer?

Det grunnleggende teologiske svaret på all lidelse er det som skjer i det historiske syndefall, først i Guds himmel ved Guds engel/sønn kalt Satan og som videre skjer i Edens hage ved Adam og Eva. Ved synden kommer død, forgjengelighet og lidelse inn i vår tilværelse (1 Mos 3/Rom 5). Først når Gud skaper alle ting nye i det fullkomne Guds rike, er all lidelse borte (Åp 21,1f). Bibelen skildrer i all hovedsak lidelsen som noe som vil være hos alle mennesker helt til dommen kommer.

Job sine venner ser en direkte sammenheng mellom Jobs lidelse og konkret synd som har skjedd i hans og andre sine liv (7,4). Indirekte blir dette avvist i Jobs bok ved at Gud feller en dom over vennenes tale om Gud (42,7).

Djevelen skildres i Bibelen som den som fortsatt er kommet for å stjele, myrde og ødelegge (Joh 10,10). Dermed kan vi si at Djevelens ondskap er fortsatt konkret årsak til mye lidelse (Luk 13,16). Men hos Gud har det skjedd en seier over Djevelen. Det ble allerede lovt til Adam og Eva. Kvinnens sæd skal knuse slangens hode (1 Mos 3,15). Gud, skildres i Jobs bok som den absolutt sterkeste i møte med Satan. Og seieren virkelig gjøres endelig på korset, når Jesus Kristus soner verdens synd og på denne måten avvæpner og beseirer den onde (Joh 12,31, Kol 2,14-15, Åp 12,12). I lys av korset må vi kunne si at Gud er Herre over all lidelse.

På grunnlag av Jesu kors kan vi også hevde at det som ser ut som nederlag og ondskap for en kristen (sykdom, lidelse og død), kan bli til den største velsignelse. Jesu egen lidelse for våre synder er selve beviset på denne sannheten. Jesu korsdød er fra ei side sett iverksatt av Djevelen, via svik, hat og løgn, ved yppersteprestene, Judas Iskariot og Pontius Pilatus. Det ser ut som det største nederlag. Samtidig er det Gud som handler og oppfyller sitt ord og sine løfter og seirer over Djevelen. Forstått som Guds nåde og barmhjertighet mot den falne menneskehet, så forkynner korset den største kjærlighet, seier og redning inn i menneskers liv.



Hvordan kan vi sammenfatte Gud og Satan sin rolle i sykdom, ulykke og død? Den kloke forfatter Olav Valen-Sendstad sier det slik. «Enhver prøvelse fra Gud er samtidig en fristelse fra Den onde. Og enhver fristelse fra Djevelen er samtidig en prøvelse fra Gud» (Valen-Sendstad, 1946). Denne dobbelheten sannsynliggjøres ved at det samme ordet på den greske grunnteksten (peirasmos) oversettes både med fristelse og prøvelse i våre bibelutgaver.

Så gjenstår likevel spørsmålet som mange mennesker kjemper med. Kan lidelse, ulykke og død likevel noen ganger være min egen skyld? Dette kommer vi tilbake til i slutten av artikkelen.

Kan et menneske ved troen på Gud møte lidelsen på en annen måte enn en ikke-troende? Hva er Job sitt håp midt i det svarteste mørke?

Job tar både fattigdom, sykdom og død fra Gud sin hånd. Etter tap av rikdom og barnas dødsfall, tar han alt i fra Gud sin hånd. «*Naken kom jeg fra min mors liv, og naken skal jeg vende tilbake. Herren ga og Herren tok, Herrens navn være lovet*» (1,21). Etter sitt møte med en smertefull sykdom sier Job i samtale med kona: «*Skal vi bare ta imot det gode fra Gud og ikke også det onde?*» (2,10). Så sies det utvetydig: Job gjør ikke galt. Han synder ikke ved å ta det på denne måten (1,22 og 2,10).

Dette står ikke i motsetning til en sunn sorgprosess som også skildres hos Job (1,20). Det kan nok skje noen kristne bruker bibelord fra Jobs bok som en flukt fra en naturlig sorg. Sorgen fortrenses ved en «flukt» inn i «det kristelige svaret».

Job sin hustru har tydelig et annet gudsforhold enn sin mann. For henne fører lidelsen til bare bitterhet. Derfor sier hun til sin mann: «*Si Gud farvel og dø!*» (2,9).

Flere bibelfortolkere til Jobs bok (med mere herlighetsteologisk tilnærming) har en grunnleggende annen forståelse av hvordan en kristen kan møte lidelsen (Arl Edvardsen, Åge Åleskjær, Oral Roberts m.fl.). De mener at ved å ta lidelsen fra Guds hånd åpner en opp for de destruktive kreftene. Når Job i 42,6 forteller at Job kaller tilbake og angrer det han har sagt, hevdes det at han angrer på at han tok lidelsen fra Guds hånd. Denne forståelsen står i sterk kontrast til Bibelens egne ord om at han ikke synder ved å la ansvaret være hos Gud.

Samtidig lærer vi i Jobs bok at det kommer tider i en kristens sorg og lidelse da en slett ikke ser noe lys fra Gud (3,1f.).

I Romerbrevet 8 kap leser vi trøsteord inn i en situasjon med «*den nåværende tids lidelser*» (Rom 8,18): «*For vi vet at alle ting samvirker til gode for dem som elsker Gud*» (Rom 8,28). Det ser ut som livsvilkårene for en kristen/en gudfryktig prinsipielt er like både i Det gamle og Det nye testament, fordi Gud og hans barmhjertighet er den samme.

Jobs bok skildrer samtidig en kristen sitt håp midt i den svarteste sorg og smerte. (16,19-20 og 19,25). Gud bevarer Job i en sann tro, midt i bitterhet og fristelse til egenrettferdighet. Job skildrer en talsmann, et vitne, en venn i himmelen som taler hans sak og som ber for ham (16,19-20). (Se også Rom 9,34). Han vet at han har en levende gjenløser (19,25). Dette er en trossannhet som står seg, langt fastere enn det som opplevs eller erfares.

Er det galt å være sint på Gud eller er det en naturlig del av en kristen sin vandring med Gud når en har det vondt?

Hva lærer vi i Jobs bok om klage, sinne og bitterhet om Gud og til Gud? Er dette en del av hans frafall og egenrettferdighet, det som han senere må angre bittert på at han har uttalt?



Job forbanner sin egen fødselsdag (3,1). Han spør Gud hvorfor han ikke avsluttet Job sitt liv mens han ennå var i mors liv (Job 3,11). Han stiller mange spørsmål, mange hvorfor til Gud, midt i sin smerte? Senere hevder han til Gud i bitterhet, at Gud har gjort ham urett (Job 19,6).

En del av Job sin smerte i møte med Gud minner om David i mange av hans klagesalmer (Salme 13 m.fl.). De er absolutt ikke en del av et frafall. Men det er en sann kristen sitt hjertespråk, midt i lidelsen. Ja, vår frelser Jesus Kristus har det sterkeste «hvorfor» i sin lidelse. «*Min Gud, min Gud hvorfor har du forlatt meg*» (Matt 27,46).

En kristen oppmuntres til å utøse sitt hjerte for Gud (Sl 66,9). Når hjertet utøses, så er det ikke finsortering av ulike følelser og tanker som rører seg i hjertet. Da kommer en ærlig med det som finnes i sitt hjerte.

For noen kristne har det i ulike sorgfaser, vært en redsel for å komme til Gud med de vanskeligste følelsene. De har heller vært fortrent og «gravd ned». Videre har en da ubevisst påført seg selv og andre mere lidelse.

Det er tydelig i Jobs bok at hans venner ikke klarer å takle Job sin frittalende praksis overfor Gud (4,1f; 7,1f; 11,1f). De ser på det alt som frafall, og de veileder i sine taler til Job i forhold til denne forståelsen.

Samtidig så lærer vi i Jobs bok at Job virkelig må angre på det han har sagt og gjort (42,6). «*Jeg har talt om det jeg ikke forsto*», sier han (42,3). Han må etter hvert erkjenne at det han har sagt både om Gud og til Gud har vært styrt av hjertets egenrettferdighet og hovmod.

Hva er sunn og god sjelesorg i møte med den som lider og hva er usunn sjelesorg? Hvordan blir fruktene av den dårlige sjelesorgen?

I Jobs bok møter vi svært mye ulike sjelesorg og hvordan den virker. Det hjelper oss til å forstå litt mere av hva som er god og hva som er dårlig sjelesorg.

Vi møter først den umiddelbare sjelesorgen fra Gud selv. Job tar ulykkene fra Gud sin hånd, midt inn i sorgen. Slikt kan også skje hos den troende i dag. Et ord fra Gud i rett tid kan bære midt igjennom mye smerte.

Dette betyr ikke at det er særlig klokt i møte med den lidende å bruke dette ordet på andre mennesker: «Du må ta det fra Gud sin hånd. Du må si som Job: Herren ga og Herren tok, Herrens navn være lovet» Eller «Gud har nok en god mening med det». I svært mange tilfelle vil den lidende oppleve dette nærmest som en krenkelse, en ekstra påføring av smerte.

Men den lidende kan selv hente trøst i det som Lina Sandell skriver i sin sorg: «Hva han tar og hva han gir, samme Fader han forbliver. Og hans mål er dette ene, barnets sanne vel alene». (Fra sangen «Ingen er så trygg i fare».)

Videre møter vi den medfølende sjelesorgen fra de tre vennene til Job (2,11-13). De «gråter med den gråtende» og sitter hos ham «i sju dager og sju netter». Dette samstemmer med mange sørgende sin erfaring. Noe av den beste hjelpen i smerten og sorgen, var nettopp dette å ha mennesker hos seg. Nær, uten at det ble så mange ord!

Det er naturlig å tenke ut fra Jobs bok at dette var det beste de tre vennene gjorde. Og det ble gjort i oppriktig omsorg overfor sin venn i sorg.

Etter hvert som Job sin lidelse og smerte øker, vil vennene gi en forklarende sjelesorg. Det er ingen grunn til å tenke at det ikke var ment godt. Men det ble slett ikke godt for Job.



For det første har de et manglende kjennskap til Gud. De tenker at all lidelse må ha en konkret årsak i menneskets liv. Teologisk forklart så leser de all lidelse i lys av loven. Mennesket høster det som en sår (4,8).

Dermed så tenker de kanskje at de har et ansvar for å «hjelp Gud» med å forklare årsaken til lidelsen for Job. Det må være en sammenheng mellom Job sønner sin synd og deres ulykke (8,4).

Redningen for Job blir da ifølge hans tre venner syndsbekjennelse og oppgjør. Det skal føre til at lidelsen skal ta slutt (8,5-7 og 11,13-15).

En slik forklarende sjelesorg tar ikke evangeliet på alvor. At Gud møter oss med nåde, på tross av det vi har fortjent. Ved den forklarende sjelesorgen gjør mennesket også seg selv lik Gud, slik at en tenker at mennesker kan kjenne og forstå Guds tanker og veier. Bibelen lærer derimot at «*Guds tanker er uendelig mye høyere enn våre tanker*» (Jes 55,8-9).

Denne sjelesorgen fra vennene til Job som vi møter i kapitlene 4-5; 8; 11; 15; 18; 20; 22 og 25 fører åpenbart til «dårlige frukter». Job blir frustrert og sint både på sine venner og på Gud og han får lyst til å rettferdiggjøre seg selv. (10,1f; 12,2-3; 13,1-5; 16,1-3) Dermed står Jobs bok som et skrekkeeksempel på hvordan vi kan skade ved å være dårlige og ukloke sjelesørgere i møte med mennesker som lider.

Hos Elihu i kap 32-37 møter vi både en konfronterende sjelesorg og en evangelisk sjelesorg. Elihu blir forstått svært forskjellig av ulike bibelfortolkere, fra å være lik de tre vennene til å være et forbillede på Jesus selv. Navnet hans, Elihu = han er Gud, peker i en positiv retning. Det felles heller ingen negativ dom over Elihu i Jobs bok.

Han kan for det første forstås som en mer lyttende sjelesørger. Han har naturlig respekt både for de tre vennenes alder og visdom og for Job sin tale (32,6-7). Når han endelig tar til orde, ønsker han ikke å «stå over» Job, men møte han som en likemann (33,6-7). Elihu forsøker ikke å forklare lidelsen, men han våger å konfrontere Job med hans egne ord, med hans faktiske egenrettferdighet og hans usanne tale om Gud (33,8-11).

Elihu taler heller ikke om hva Job må gjøre eller bekjenne for å få det godt igjen. Men han forkynner evangeliet om han som har betalt «løsepenger» for menneskers liv (33,22-26). Han forkynner videre om Guds storhet og allmakt (kap 34 og 37) og om at Gud ser Job sin sak selv om ikke Job ser Gud (35,14).

Den sjelesorgen som gir Job den endelige hjelp er Guds egen sjelesorg (kap 38-41). Det bør gi oss ydmykhet i møte med det krevende temaet om møte med lidelsen. Vi ser at konkrete mennesker har betydning i Job sitt liv. Men alene Gud kan gi den endelige hjelp.

Guds egen sjelesorg gir ikke svar på en slik måte som mennesket søker etter. Men det står likevel om at «*Da svarte Herren Job*» (38,1 og 40,1). Gud tar først Job med til skapelsen, både av det synlige og det usynlige (38,4f). Gud taler om Job sin "mulige" rolle i stjernetegn og universets oppbygning (38,31f), og han taler om hvem som har omsorg for alt liv, under himmelen og på jorden. Alt er alene avhengig av Gud.

Gud konfronterer Job med sine "klandrende" ord om Herren. Og Job må erkjenne både sin litenhet og sin uforstand (39,36-38). Gud skildrer de sterkeste krefter i den skapte verden (Behemot og Leviatan). Vi vet ikke sikkert om det handler om se største, skremmende dyr i den skapte verden, eller om det handler om åndskrefter. Uansett er de sterke kreftene alene under Guds herredømme.



Det som beskrives som «svaret» på lidelsen i Jobs bok, er åpenbaringen av Gud selv. Job får «se» Gud (42,5), og finner hvile i dette.

Hva bør vi tenke om eget ansvar og skyld for det som skjer i våre liv?

I møte med lidelsen i tilværelsen, gjenstår det fortsatt mange ubesvarte spørsmål. Et av disse er hva slags ansvar vi mennesker faktisk har for lidelse i denne verden og i egne liv. Svaret må være at vi har mye ansvar! Adam og Eva hadde ansvar for å la seg forføre av Djevelen og Kain hadde faktisk ansvar for sin brors død!

Mennesker har gjennom historien hatt ansvar for konkrete drap, vold, krenkelser, krig, m.m. Vi har ansvar for oppdragelse av barn, møte med våre medmennesker, forvaltning av skaperverk m.m. Og vi lever alle med ansvar for hvordan vi lever etter Guds gode bud og ordninger. Det kan føre til både velsignelse og forbannelse her i livet. Vi har medansvar for at livet i denne verden kan bli bedre, med mindre lidelse både for oss selv og våre medmennesker.

Men dette er ikke det store svaret på lidelsen som rammer enkeltmennesker så ulikt med ulykke, sykdom og død. Ofte kan det erfares det Asaf skildrer i Sl 73,3-5. De ugudelige (som ikke bryr seg om Gud) er mere fri fra lidelser enn de som vil leve rett (Sl 73,13-14). Uten et evighetsperspektiv virker mye lidelse absolutt som en urettferdig handlemåte eller styrelse fra Gud sin side (Sl 73,17).

Kan vi søke å finne en Guds hensikt/ mål med en kristen sin lidelse? Eller finnes det ikke svar?

Umiddelbart gis det ikke svar på lidelsen i Jobs bok. Og det ser ut som menneskets ønske om å gi «forståelige» svar, kan føre til mye skade. En kristen må ydmykt erkjenne: «*Hvor uransakelige hans dommer er, og hvor usporlige hans veier*» (Rom 11,33).

Samtidig leser vi noe i Jobs bok som kan være viktig å reflektere over. Job fikk se Gud. Gud åpenbarte seg for ham. Job sier at «*Bare det ryktet meldte, hadde jeg hørt om deg, men nå har mitt øye sett deg*» (42,5). Dette kan ikke først og fremst være et fysisk blikk, men det Bibelen kaller «*hjertets opplyste øyne*» (Ef 1,18). «*Livets mening er å forenes med Herren i hjertets indre*» (Valen-Sendstad, 1946).

Bibelen skildrer menneskene etter syndefallet som blinde (Joh 9). Og evangeliet beskrives gang på gang med at vi skal få SE (Jes 49,16; Joh 1,29; 1 Joh 3,1; Åp 3,8 m.fl.). Det endelige målet for den kristne tro er å «*se han som han er*» (1 Joh 3,2).

Job fikk en prøvet tro via lidelsen, noe som Bibelen skildrer som «*mer kostbar enn det forgjengelige gull*» (1 Pet 1,7). Samtidig ble han en forbeder og hjelper for sine «*friske*» venner som hadde talt urett om Gud (42,7-10). En prøvet kristen skal få trøste andre «*i all slags trengsel med den trøst vi selv blir trøstet med av Gud.*» (2 Kor 1,4). All kristen erfaring tilsier at mange av de mennesker som får bety mye for sine medmennesker, er mennesker som ikke er ukjent med lidelse.

Til sist: Jobs bok gir ikke svar på hvorfor barna til Job døde. Men vi leser om at Job var i bønn til Gud om at de ikke måtte si farvel til Gud i sitt hjerte (Job 1,5). Bare Gud vet om han selv tok de hjem til seg, for å berge de for evigheten før det gikk galt med dem i deres forhold til Gud!



Litteratur

Valen-Sendstad, Olav. 1946. *Guds allmakt og det Sataniske*. Oslo: Indremisjonens forlag

Andersen, Leif. 1989. *Gud, hvorfor sover du?*. Oslo: Lunde forlag

Janatuinen, Mailis. 2001. *Herren tok*. Oslo: Lunde forlag